

Силабус курсу:

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

АРХЕОГРАФІЯ

Ступінь вищої освіти:	бакалавр
Спеціальність:	032 «Історія та археологія»
Рік підготовки:	IV
Семестр викладання:	осінній
Кількість кредитів ЄКТС:	5
Мова(-и) викладання:	українська
Вид семестрового контролю	залік

Автор курсу та лектор:

к.і.н., доц., Фомін Андрій Володимирович

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри історії та археології

посада

fomin@snu.edu.ua

електронна адреса

Skype: andrewfomin

месенджер

406 II, за розкладом

консультації

Викладач практичних занять:*

к.і.н., доц., Фомін Андрій Володимирович

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри історії та археології

посада

електронна адреса

телефон

Skype: nsa

месенджер

406 II, за розкладом

консультації

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Метою вивчення курсу є формування у студентів комплексу знань про історію розвитку і сучасний стан археографії, особливості публікації різних видів документів і методи їх археографічного опрацювання. Сформування знань щодо теоретичних та практичних засад виявлення, опрацювання та видання історичних джерел.

Курс може бути корисним студентам за спеціальностями правознавства, інформаційної діяльності та документознавства, історії та археології.

Результати навчання:

В результаті навчання можна буде вміти: самостійно вести польову і камеральну археографічну роботу; оцінювати зміст і значення документу та доцільність його наукової публікації; готувати документ до публікації, відповідно до існуючих правил; працювати з оцифрованими версіями документів; складати пошуковий науково-довідковий апарат.

Передумови до початку вивчення:

Базові знання та уявлення з історії, розвитку цивілізаційного процесу людського суспільства.

Мета курсу (набуті компетентності)

В наслідок вивчення даного навчального курсу здобувач вищої освіти набуде наступних компетентностей:

- Знання теорії і методики археографічної обробки документів;
- прийоми роботи з текстом;
- практику підготовки документальних публікацій до друку;
- прийоми складання науково-довідкового апарату публікації;
- критерії оцінки якості, ступеня достовірності, науково-інформаційного значення документу;
- термінологію та законодавчу базу;
- критерії цінності документів;
- нормативні документи з експертизи цінності документів.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Вступ до навчального курсу «Археографія»	2/0/2	Предмет, мета та завдання курсу. Еволюція поняття археографія. Археографія і інші спеціальні історичні дисципліни. Основні методи і принципи археографії. Проблеми термінології.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
2.	Розвиток археографії у XVI – початку XX ст.	2/0/2	Передумови виникнення та етапи розвитку вітчизняної археографії. Публікація історичних джерел упродовж XVI-XVII ст. Публікації історичних документів у XVIII ст. явища в археографічній роботі першої половини XIX ст. Поява перших археографічних центрів. Вихід спеціалізованих археографічних журналів і урядових видань у другій половині XIX ст. Діяльність археографічних комісій і Академії наук. П.М.Строев, В.М.Калачов, О.О.Шахмотов, Д.Я.Самоковасов, С.Б.Веселовський і їх внесок у розвиток археографії. Створення і діяльність Київської археографічної комісії, Одеського товариства історії та старожитностей, Товариства Нестора-літописця, Наукового товариства імені Шевченка у Львові. Археографічна діяльність, Катеринославської, Полтавської, Таврійської, Чернігівської Губернських вчених архівних комісій.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
3.	Археографія радянського періоду (1922 – 1991 рр.).	2/0/2	Зміни політичних і ідеологічних орієнтацій історичної науки з приходом до влади більшовиків та їх вплив на археографію. Партійно-державна регламентація видавничої справи. Перші радянські видання. Діяльність М.М.Покровського, С.М.Платонова, А.А.Сергеєва. Нові правила видання історичних джерел. Робота по випуску документів, що	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			розкривають події революцій, індустріалізації, колективізації, партійної діяльності комуністів. Зміни археографічної кон'юнктури в часи перебудови. Характер археографічних публікацій в Українській РСР.	
4.	Сучасна українська археографія	2/0/2	Головні завдання, проблеми та можливості розвитку археографії незалежної України. Створення і напрямки роботи Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Нові методологічні підходи до публікації документів. Плани і перспективи. Перші успіхи.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
5.	Польова археографія. Камеральна археографія.	2/0/2	Археографічна експедиція, її завдання і методика роботи, стратегія і тактика. Передекспедиційний підготовчий етап. Пошукова робота в архівах і музеях, бібліотеках, монастирських і церковних сховищах, приватних колекціях. Архівна евристика. Організація і наслідки роботи археографічних пошуків основних науково-дослідних установ України XIX-XX ст. Завдання і зміст камеральної археографії. Джерелознавчий аналіз документу. Науковий опис із зазначенням матеріалу для письма, розмірів, графічних особливостей, опису сфрагістичних знаків, філіграней і інших палеографічних ознак. Особливості описування окремого документа, групи документів і рукописних книг. Підготовка описових характеристик джерела для наукових видань та інформаційних систем.	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання
6.	Тема, тип, вид і форма публікації історичного джерела. Виявлення і вибір документів для публікації.	2/0/2	Архівне описування: поняття, види. Принципи і методи архівного описування. Поняття про облік архівних документів. Облікові документи архіву Необхідність наукового обґрунтування теми джерела з огляду	Участь в обговоренні Тести Індивідуальні завдання

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			<p>на його новизну, актуальність, доцільність.</p> <p>Типи видань: академічний, науково-критичний, популярний. Види видань: корпусні, пофондові, тематичні, різновидові тощо. Серійна форма видання, публікація окремим збірником, у періодиці чи у додатках до друкованих праць.</p> <p>Фактори, що впливають на вибір документів для видання. Вивчення літератури, робота в архівних фондах і колекціях. Проблеми і критерії відбору документів. Особливості відбору джерел відповідно до їх призначення і типу публікації.</p>	
7.	Вибір і передача тексту документів та підготовка до видання. Оформлення документів.	2/0/2	<p>Особливості вибору основного тексту. Проблема вибору основного тексту документів раннього періоду, нового і новітнього періодів. Методика вибору основного тексту документів офіційного і неофіційного походження. Вимоги, принципи передачі і прийоми відтворення тексту. Передача тексту документу залежно від часу його створення. Розташування тексту, шрифт, орфографія і пунктуація. Правила передачі іншомовних текстів. Прийоми відтворення пошкоджених текстів, резолюцій, поміток, неавторських приписок, грифи тощо. Редагування рукопису з точки зору його науковості, мови і літературного викладу. Затвердження рукопису збірника до друку. Рецензування підготовлених матеріалів. Коректура і оригінал-макет видання.</p> <p>Науково-довідковий апарат документальних публікацій. Передмова та її необхідність. Коментарі та примітки. Хроніка подій. Показчики, їх види і форми. Термінологія. Бібліографія. Ілюстративний матеріал. Карти, схеми, плани, діаграми тощо. Іменний і географічний показчики. Список</p>	<p>Участь в обговоренні</p> <p>Тести</p> <p>Індивідуальні завдання</p>

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ПЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
			скорочень. Особливості науково-довідкового апарату для різних типів видань. Коректура тексту та її значення. Коректурні значки. Палітурна справа.	

Рекомендована література

1. Сиволапов В.О. Археографія: теоретико-прикладні засади: навчальний посібник / В.О. Сиволапов. Луганськ: вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. 187 с.
2. Заяць А.Є. Археографія : навчальний посібник. Львів, 2010. 120 с.
3. Яковлев С. О. Археографія // Допоміжні історичні дисципліни: короткий курс : навч. посібник. Київ, 1963. С. 48-67.

Допоміжна література

1. Боряк Г.В. Національна архівна спадщина України та державний реєстр «Археографічна україніка». Архівні документальні ресурси та науково-інформаційні системи. К., 1995.
2. Бутич І. Археографічна діяльність Володимира Антоновича // Матеріали ювілейної конференції, присвяченої 150-річчю Київської археографічної комісії. К., 1997. С. 206-234.
3. Бутич І.Л. Література до історії української археографії // Історичні джерела та їх використання. К., 1968. Вип. 3. С. 161-176.
4. Дмитрієнко М.Ф. Археографічна робота в АН УРСР // Український історичний журнал. 1969. № 3. С. 27-33.
5. Дубровіна Л.А. Українська рукописна книга як об'єкт кодикології та камеральної археографії // Український археографічний щорічник. К., 1992. Вип. 1. С. 59-70.
6. Едиційна археографія в Україні у ХІХ – ХХ ст.: Плани, проекти, програми видань / Відп. ред. П.С. Сохань. К., 1993. Вип. 1. 230 с.
7. Ємець О. Археографічна діяльність І.М. Каманіна // Матеріали ювілейної конференції, присвяченої 150-річчю Київської археографічної комісії. – К., 1997. – С. 168-178.
8. Журба О.І. Журнальний період становлення української археографії (Харківські журнали 10-20-х рр. ХІХ ст.) // Архіви України. 2002. № 1-3. С. 55-73.
9. Журба О.І. Журнальний період становлення української археографії (Харківські альманахи 30-40-х рр. ХІХ ст.) // Архіви України. 2003. № 4-6. С. 24-49.
10. Журба О. Київська археографічна комісія, 1843-1921: Нарис історії і діяльності. К., 1993.
11. Журба О. Проблеми та перспективи дослідження діяльності Київської археографічної комісії // Матеріали ювілейної конференції, присвяченої 150-річчю Київської археографічної комісії. К., 1997. С. 34-50.
12. Журба О.І. Становлення історико-археографічних досліджень у Новоросії та Херсонській губернії // Південний архів. Історичні науки: Зб. наук. пр. Херсон, 2003. Вип. 10. С. 21-31.
13. Журба О.І. Становлення української археографії: люди, ідеї, інституції. Дніпро., 2003.
14. Журба О. Теоретичні проблеми української археографії // Україна модерна. К.-Львів, 2005. Число 9. С. 152-172.
15. Журба О.І., Абросимова С.В. Археографічна діяльність Катеринославської ученої архівної комісії // Український археографічний щорічник. К., 1992. Вип. 1. С. 34-47.
16. Ісаєвич Я.Д. Українська археографія в ХVІІ – ХVІІІ ст. // Історичні джерела та їх використання. К., 1964. Вип. 1. С. 174-188.
17. Історія української археографії: Персоналії / За ред. Г.В. Боряка. К., 1993-1996. Вип. 1-4.
18. Капраль М. Археографічна діяльність Михайла Грушевського у львівський період життя (1894-1914) // Михайло Грушевський і львівська історична школа: Матеріали конференції (Львів, 24-25 жовтня 1994 р.). Нью-Йорк-Львів, 1995. С. 166-173.

19. Капраль М.М. Археографічна комісія Наукового товариства ім. Т. Шевченка у Львові // Український археографічний щорічник. К., 1999. Вип. 3/4. С. 56-76.
20. Ковальчук О. Особливості археографії в першій половині XIX ст. // Архівознавство. Археографія. Джерелознавство: Міжвід. зб. наук. пр. К., 2006. Вип. 8. С. 133-141.
21. Ковальчук О. Роль археографії й джерелознавства у формуванні політичних стратегій суспільства (період романтизму) // Південний архів. Історичні науки: Зб. наук. пр. Херсон, 2006. Вип. 21. С. 7-13.
22. Матеріали Ювілейної конференції, присвяченої 150-річчю Київської археографічної комісії (Київ, Седнів, 18-21 жовтня 1993 р.). К., 1997. 426 с.
23. Прилепішева Ю.А. Участь українських археографів у вдосконаленні нормативної бази публікації документів ДАФ СРСР (1946-1991) // Архіви України. 1999. № 1-6. С. 82-100.
24. Радзивілл О. Археографічна діяльність В.С. Іконнікова // Матеріали ювілейної конференції, присвяченої 150-річчю Київської археографічної комісії. К., 1997. С. 234-244.
25. Радянські видання документальних матеріалів з історії України (1917-1968): Бібліогр. покажчик. К., 1970.
26. Ржеутський В.В. Археографічна діяльність та джерелознавчі праці І.П. Крип'якевича // Південний архів. Історичні науки: Зб. наук. пр. Херсон, 2002. Вип. 8. С. 59-68.
27. Савенок Л. Український історик і археограф Віктор Романовський // Матеріали ювілейної конференції, присвяченої 150-річчю Київської археографічної комісії. К., 1997. С. 334-349.
28. Савченко М. З історії археографічної практики академічних і архівних установ України повоєнних років // Студії з архівної справи та документознавства. К., 1999. Т. 4. С. 79-81.
29. Сохань П.С. Археографічна робота в Україні: проблеми і перспективи // Вісник Академії наук України. 1993. № 6. С. 49-55.
30. Сохань П.С. Стан і перспективи розвитку української археографії // Український археографічний щорічник. К., 1992. Вип. 1. С. 9-18.
31. Сохань П.С. Українська археографія та джерелознавство: здобутки, проблеми, перспективи // Пам'ять століть. 2001. № 2. С. 11-19.
32. Українська археографія: Сучасний стан та перспективи розвитку: Тези доп. респ. наради (грудень 1988 р.). К., 1988.
33. Українські архівісти (XIX–XX ст.): Біобібліографічний довідник / Упоряд.: І. Б. Матяш (кер.), С. Л. Зворський, Л. Ф. Приходько, Р. В. Романовський, Л. М. Федорова. Держкомархів України. УНДІАСД. К., 2007. 752 с.
34. Хмарський В.М. Внесок Одеського товариства історії та старожитностей у становлення археографії на Півдні України // Дніпропетровський історико-археографічний збірник. Дніпропетровськ, 2001. Вип. 2. С. 351-380.
35. Хмарський В.М. З історії розвитку археографії на Півдні України: Аполлон Скальковський // Записки історичного факультету Одеського університету. Одеса, 1998. Вип. 6. 318 с.
36. Шурляков С. Археографічна діяльність В.Л. Модзалевського // Матеріали ювілейної конференції, присвяченої 150-річчю Київської археографічної комісії. К., 1997. С. 354-365.
37. Ювілейна наукова конференція «Київська археографічна комісія: історія, спадщина, традиції» // Архіви України. 1993. № 4-6. С. 67-69.
38. Юркова О.В. Наука під більшовиками: рух по синусоїді // Україна радянська. Ілюзії та катастрофи «комуністичного раю» / О.В.Юркова / Заг. ред. Г. Єфіменка; Авт. кол.: Єфіменко Г., Примаченко Я., Юркова О. Х.: КСД, 2017. С.295-316.
39. Яковлев С.О. Українська радянська археографія. К., 1965.

Інформаційні ресурси:

1. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України / Режим доступу: <http://arheograf.org.ua/>
2. Інститут української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Львівське відділення/ Режим доступу:<http://www.archeos.lviv.ua/ua/about>
3. Український археографічний щорічник. Збірник наукових праць / Режим доступу: <http://arheograf.org.ua/>

4. Архівознавство. Археографія. Джерелознавство : міжвід. зб. наук. праць / Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/>
5. Офіційний веб-портал Державної архівної служби України / Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/>
6. Українська електронна бібліотека / Режим доступу: <http://exlibris.org.ua/main/index.ntml>.
7. Інститут історії України НАН України / Режим доступу: <http://www.history.org.ua>.

Методичне забезпечення

1. Методичні рекомендації до семінарських занять з дисципліни «Археографія» (електронне видання) / Укл. Фомін А.В. Київ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2024. 28 с.
2. Методичні вказівки до самостійної роботи з дисципліни «Археографія» (електронне видання) / Укл. Фомін А.В. Київ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2024. 26 с.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Участь в обговоренні	30
Участь у розв'язанні конкретних проблемних ситуацій	12
Індивідуальні завдання	18
Залік	40
Разом	100

Деталізація балів подана у методичних рекомендаціях до практичних (семінарських) занять.

Шкала оцінювання студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Студент може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах.

Під час виконання завдань студент має дотримуватись політики академічної доброчесності. Запозичення мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування є забороненим.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу мають бути виконані

Поведінка в аудиторії:

своєчасно і оцінені у спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана (директора). В разі не відпрацювання семінарських занять, індивідуальних завдань та завдань поточного контролю знань (понад одного) студент не допускається до складання підсумкового семестрового контролю. На заняття студенти вчасно приходять до аудиторії відповідно до діючого розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Під час занять студенти:

- не вживають їжу, напої та жувальну гумку;
- не залишають аудиторію без дозволу викладача;
- не використовують електронні пристрої з метою розваг та спілкування;
- не заважають викладачу проводити заняття.

Крім цього, під час контролю знань студенти:

- є підготовленими відповідно до вимог даного курсу;
- розраховують тільки на власні знання (не шукають інші джерела інформації або «допомоги» інших осіб);
- не заважають іншим;
- виконують усі вимоги викладачів щодо контролю знань.